
Zbornik za umetnostno zgodovino

Archives d'histoire de l'art

Art History Journal

Izhaja od / Publié depuis / Published Since 1921

Nova vrsta / Nouvelle série / New Series LIII

Ljubljana 2017

ZBORNIK ZA UMETNOSTNO ZGODOVINO N. S. LIII/2017

Izalo in založilo / Published by
SLOVENSKO UMETNOSTNOZGODOVINSKO DRUŠTVO, LJUBLJANA
C/O FILOZOFSKA FAKULTETA UNIVERZE V LJUBLJANI
ODDELEK ZA UMETNOSTNO ZGODOVINO, AŠKERČEVA 2
SI – 1101 LJUBLJANA, SLOVENIJA

Uredniški odbor / Editorial Board
RENATA NOVAK KLEMENČIČ, glavna in odgovorna urednica / Editor in chief
JANEZ BALAŽIČ, MARJETA CIGLENEČKI, MATEJ KLEMENČIČ, MATEJA KOS,
ANDREJ SMREKAR, KATARINA ŠMID, SAMO ŠTEFANAC

Mednarodni svetovalni odbor / International Advisory Board
LINDA BOREAN, FRANCESCO CAGLIOTTI, NINA KUDIŠ, VLADIMIR MARKOVIĆ,
INGEBORG SCHEMPER SPARHOLZ, CARL BRANDON STREHLKE

Tehnična urednica / Production Editor
KATRA MEKE

Lektoriranje / Language Editing
NIKO HUDELJA (nemščina), **KATJA KRIŽNIK JERAJ** (slovenščina),
GIORDANA TROVABENE (italijanščina), **JOSH ROCCHIO** (angleščina)

Prevajalci / Translators
ROSALBA MOLESI (italijanščina)

Oblíkovanje in postavitev / Design and Typesetting
STUDIOBOTAS

Tisk / Printing
GORENJSKI TISK STORITVE, D.O.O., KRANJ

Naklada / Number of Copies Printed
350 IZVODOV

Indeksirano v / Indexed by
BHA, FRANCIS, SCOPUS, ERIH PLUS

ZA AVTORSKE PRAVICE REPRODUKCIJ ODGOVARJAJO AVTORJI
OBJAVLJENIH PRISPEVKOV.

ISSN 0351-224X

ZBORNIK ZA UMETNOSTNO ZGODOVINO IZHAJA OB FINANČNI PODPORI
JAVNE AGENCIJE ZA RAZISKOVALNO DEJAVNOST REPUBLIKE SLOVENIJE

Kazalo / Contents

MARIJAN RUPERT

Ob jubileju Nataše Golob

9

RAZPRAVE IN ČLANKI / ESSAYS AND ARTICLES

ROBERT PESKAR

Fragmenti gotskega ciborija iz Kranja

15

Fragmente des gotischen Ziboriums aus Kranj

MATEVŽ REMŠKAR

Poslikave v cerkvi sv. Marjete na Gradišču pri Lukovici
in Mojster Kranjskega oltarja

37

*Murals in the Church of St. Margaret in Gradišče pri Lukovici
and the Master of the Altar of Krainburg*

URŠKA SUHADOLC

Dolničarjeva Curia Labacensis – načrt za prenovo
ljubljanske mestne hiše po augsburškem zgledu

57

*Dolničar's Curia Labacensis – a Plan for the Rebuilding
of Ljubljana's Town Hall after Augsburg's Example*

MATEJ KLEMENČIČ

Oltarji križniške cerkve v Ljubljani:
sodelovanje Marca Prodija in Antonia Beduzzija?

83

*The Altars of the Church of the Teutonic Order in Ljubljana:
a Result of a Collaboration between Marco Prodi and Antonio
Beduzzi?*

SARA TURK

Baročni oltarji v koprski stolnici in njihova provenienca
Gli altari del duomo di Capodistria e la loro origine

99

DAMIR TULIĆ	
Il Cardinale ritrovato: Antonio Gai per l'ex Abbazia di Busco <i>Ponovno odkriti kardinal: delo Antonia Gaia za nekdanjo opatijo v Buscu</i>	131
VALENTINA PAVLIČ	
Jožef Straub in problem avtorstva velikega oltarja v cerkvi sv. Jožefa v Slovenski Bistrici <i>Joseph Straub and the Question of the Authorship of the High Altar in Saint Joseph Church in Slovenska Bistrica</i>	149
KATJA MAHNIČ	
Razstava zbirke slik v Kranjskem deželnem muzeju 1914. Poskus rekonstrukcije razstavne strategije in njenega pomena <i>The Exhibition of the Collection of Paintings at the Carniolan Provincial Museum in 1914. An Attempt to Reconstruct Its Display Strategy and Significance</i>	167
STANKO KOKOLE	
Vojeslav Molè in začetki umetnostnozgodovinskega študija grško-rimske antike na Univerzi v Ljubljani – I. del <i>Vojeslav Molè and the Earliest Courses in Graeco-Roman Art at the University of Ljubljana – Part I</i>	191
AJDA ŠEME	
Program Narodne galerije ob štirideseti obletnici Komunistične partije Jugoslavije leta 1959 – začetek načrtne pedagoške dejavnosti? <i>The National Gallery of Slovenia and Its 1959 Program Dedicated to the 40th Anniversary of the Communist Party of Yugoslavia – the Beginning of a Planned Educational Activity?</i>	217

IN MEMORIAM

PRIMOŽ LAMPič

Mag. Mirko (Bogomir) Kambič: življenje in delo

227

Jožef Straub in problem avtorstva velikega oltarja v cerkvi sv. Jožefa v Slovenski Bistrici

VALENTINA PAVLIČ

Veliki oltar v podružnični in romarski cerkvi sv. Jožefa v Slovenski Bistrici napolnjuje celoten prostor oltarne niše v severovzhodnem zaključku cerkve (sl. 1). Konkavno oblikovano arhitekturo oltarja sestavljajo trije deli: baza iz dvodelnega marmoriranega podstavka ter odprtini daritvenega obhoda; osrednji del s štirimi mogočnimi stebri in med njimi stoječimi figurami ter oltarno sliko Jožefove smrti Valentina Metzingerja;¹ in atika, ki se dviga nad trikrat stopnjevanim ogredjem. Osrednje štiri figure so naravnih velikosti (merijo 170 cm) in jih od leve proti desni lahko identificiramo kot sv. Ano, sv. Joahima, sv. Zaharijo in sv. Elizabeto. Na levi je torej par – Marijina starša – in na desni par – starša sv. Janeza Krstnika. Tudi on je dobil svoje mesto na oltarju, in sicer ob nogah svoje matere. Kipe odlikuje prepričljiva telesnost, razgibane in izrazite drže ter bogato nagubana draperija. Posebej spodnji robovi oblačil so oblikovani z značilno odprto in privihano gubo, v liniji kolen pa se robovi plaščev gubajo na stran, kot bi jih kvišku dvigovala sapica. Figure imajo oči mandljaste oblike, poudarjeno spodnjo veko in (razen sv. Ane) napol odprtta usta. Sv. Joahim in sv. Zaharija imata dolgo, kodrasto brado ter bujne lase, katerih kodri se dvigujejo visoko od glave. Obraz sv. Ane je zguban obraz starke, obraz sv. Elizabete pa debešen, s podbradkom. Obe imata lase nad ušesi počesane nazaj in spete pod naglavima rutama. Figure imajo izstopajoče žile (na primer na vratu sv. Ane), poudarjene mišice (podlaket sv. Joahima) ter krčevito iztegnjene prste (sv. Ana in sv. Joahim).

Najlepše se zahvaljujem Janiju Družovcu, župniku v Slovenski Bistrici, da mi je prijazno dovolil ogled cerkve sv. Jožefa in župnijske kronike, Alešu Mavru iz Filozofske fakultete Univerze v Mariboru in Lilijani Urlep iz Nadškofijskega arhiva Maribor za pomoč in predloge pri prevodu vizitacijskega zapisnika, svoji mentorici Metodi Kemperl, Mateju Klemenčiču in urednici Renati Novak Klemenčič za koristne nasvete in dragocene komentarje ob nastajanju besedila.

¹ Anica CEVC, *Valentin Metzinger: 1699–1759. Življenje in delo baročnega slikarja* (Ljubljana, Narodna galerija, 21. december 2000–1. april 2001), Ljubljana 2000, pp. 288, 418 (s starejšo literaturo); David KRAŠOVEC, *Valentin Metzinger 1699–1759. Lorenec na Kranjskem = un Lorrain à la lisière de l'Empire*, Ljubljana – Educy 2000, p. 255.

1. Jožef Straub, veliki oltar, 1756. Slovenska Bistrica, p. c. sv. Jožefa

Nad oltarno menzo je med angeloma, klečečima na volutah, nameščen tabernakelj z baldahinom ter reliefno upodobitvijo križanja na vratcih. Nad njo je sredi venca oblakov in žarkov postavljena slika *Marije z nagnjeno glavo*. Na menzi je postavljenih šest svečnikov in tri kanonske table, ki so nastali sočasno z oltarjem.

Osrednji del atike je prevrtljen, sredi venca žarkov je nameščena dinamična figura Boga Očeta, ki se z levico naslanja na zemeljsko kroglo in z desnico blagoslovila (sl. 2). Upodobitev nebeške slave dopolnjujejo angelske glavice in putti ter golob sv. Duha. Atiko s spodnjim delom oltarja povezujejo štiri velike figure ange-

2. Jožef Straub, Bog Oče, 1756. Slovenska Bistrica, p. c. sv. Jožefa

lov z vitkimi, mišičastimi telesi mladeničev ter bujnimi kodri, ki so v raznolikih in razgibanih držah postavljeni na ogredje.

Na oltarju je malo ornamenta. Ta najbolj izstopa na oltarnih stenah nad figurami, pri čemer je nad svetnicama ob straneh oltarja sredi cvetličnega venca nameščen rokaj, nad figurama ob oltarni podobi pa ornament v obliki črke S.

Prvi je veliki oltar v podružnični cerkvi sv. Jožefa v Slovenski Bistrici obravnaval Sergej Vrišer in ga označil kot »tip zelo pogostega, konkavno razvitega nastavka z močno profiliranim ogredjem, v prostor izstopajočim stebriščem, obhodnima lokoma in [...] atiko s predrtim osrednjim delom«. Oltar je sicer povezoval z Jožefom Straubom, a v nadrobnostih kipov ni prepoznał njegovih značilnih potez. Tako je izoblikoval mnenje, da je Jožef Straub oltar le zasnoval, dokončno pa naj bi ga izdelala druga roka.² Za avtorja kipov je sprva predlagal Filipa Jakoba Straub-

² Sergej VRIŠER, Mariborski baročni kiparji, *Zbornik za umetnostno zgodovino*, n. s. IV, 1957, p. 96; Sergej VRIŠER, *Kiparstvo na slovenskem Štajerskem v 18. stoletju*, Ljubljana 1961 (doktorska disertacija, Univerza v Ljubljani, tipkopis), p. 70; Sergej VRIŠER, *Baročno kiparstvo na slovenskem Štajerskem*, Maribor 1963, p. 93; Sergej VRIŠER, *Baročno kiparstvo na slovenskem Štajerskem*, Ljubljana 1992, pp. 133–134; Sergej VRIŠER, *Jožef Holzinger*, Maribor 1997, p. 16. Najtemeljitejša je obravnava oltarja v: Sergej VRIŠER, Donesek k baroku v Slovenski Bistrici, *Zbornik občine Slovenska Bistrica*, 1, Slovenska Bistrica 1983, pp. 229–231 (tudi za navedeni citat).

ba (ter atribucijo podkrepil s primerjavo z rožnovenskim oltarjem v župnijski cerkvi v Birkfeldu) ali Jožefovo delavnico.³ Kasneje je oltar opredelil kot najzgodnejše oziroma celo prvo delo Jožefa Holzingerja, s katerim se je kipar predstavil kot samostojen mojster. Vrišer je poudarjal, da je kiparski slog Holzingerjevih zgodnjih let pod močnim Straubovim vplivom⁴ in da lahko z dokumenti izpričana zgodnja kiparjeva dela prepričljivo povežemo z oltarjem v podružnični cerkvi sv. Jožefa v Slovenski Bistrici.⁵ Nikoli pa ni navedel, katera kiparjeva dela in katere dele oltarja sv. Jožefa je imel v mislih.

Do sedaj najtemeljitejšo obravnavo oltarja je Sergej Vrišer zaključil s trditvijo, da lahko začetek izdelave oltarja postavimo v leto 1756, njegovo dokončanje pa v leto 1757/58.⁶ Vir za datacijo oltarja oziroma datacijo gradnje cerkve je Vrišer navedel le v svojem članku leta 1957,⁷ kasneje pa je podatek izpuščal. V članku za gradnjo cerkve navaja leta 1757–1791 ter se sklicuje na kroniko slovenjebistiške župnije – *Gedenkbuch des Stadtpfarre Windischfeistritz* – a kaže, da kronike ni imel v rokah.⁸ S postavitvijo začetka nastanka oltarja v leto Straubove smrti (1756) je dopustil možnost za razlago, da je Jožef Straub avtor zasnove oltarja. Z datacijo oltarja v leto 1757/58 pa je presegel časovno mejo, znotraj katere bi Jožef Straub lahko bil avtor oltarja (in tudi kipov). Zato je Vrišer za avtorja oltarja (posebej kipov) predlagal Jožefa Holzingerja ter si prizadeval svojo atribucijo podkrepiti tudi s slogovno analizo. Njegova atribucija in datacija oltarja v leto 1757/58 sta bili med umetnostnimi zgodovinarji sprejeti. O tem pričajo omembe oltarja, ki jih najdemo v objavah, posvečenih glavnim oltarnim slikam⁹ ali arhitekturi cerkve,¹⁰ kakor tudi pri-

³ VRIŠER 1961, cit. n. 2, p. 70; VRIŠER 1963, cit. n. 2, p. 93. Delavnica sicer ni zgodovinsko izpričana.

⁴ VRIŠER 1983, cit. n. 2, pp. 230–231; VRIŠER 1992, cit. n. 2, pp. 134, 216.

⁵ VRIŠER 1997, cit. n. 2, p. 16.

⁶ VRIŠER 1983, cit. n. 2, p. 230.

⁷ VRIŠER 1957, cit. n. 2, p. 96.

⁸ Na navedeni strani (niti na drugih) namreč ni takšnih podatkov o gradnji cerkve. Navedeni pa so podatki o začetkih gradnje, ki jih bom predstavila v nadaljevanju.

⁹ Štefka COBELJ, *Baročni slikarji Straussi*, Maribor 1967, p. 117 [Jožef Straub, 1757]; Ferdinand ŠERBELJ, Umetnostni spomeniki v občini Slovenska Bistrica, *Zbornik občine Slovenska Bistrica*, 1, Slovenska Bistrica, 1983, p. 218 [ok. 1757]; CEVC 2000, cit. n. 1, p. 288 [delavnica Jožefa Strauba, 1757/58]; KRAŠOVEC 2000, cit. n. 1, p. 255 [1756]; Ferdinand ŠERBELJ, Mejnikni daljne preteklosti med Pohorjem in Bočem, *Zbornik občine Slovenska Bistrica*, 3, Ljubljana 2009, p. 70 [po načrtih Jožefa Strauba, dokončal Jožef Holzinger].

¹⁰ Metoda KEMPERL, *Romarske cerkve – novogradnje 17. in 18. stoletja na Slovenskem. Arhitekturni tipi, poslikava, oprema*, Ljubljana 2001 (doktorska disertacija, Univerza v Ljubljani, tipkopis), p. 183; Metoda KEMPERL, *Korpus poznobaročne sakralne arhitekture na slovenskem Štajerskem*, Ljubljana 2007, p. 122.

3. Jožef Straub, veliki oltar, 1750. Maribor, Studenci, ž. c. sv. Jožefa

spevki, ki obravnavajo oltar.¹¹ Izmed slednjih moramo izpostaviti prispevek Mateja Klemenčiča in njegovo opozorilo o nejasni ločnici med poznnimi deli Jožefa Strauba in zgodnjimi deli Jožefa Holzingerja, kar je ponazoril na primeru avtorstva slovenjebistriškega oltarja.¹²

Strinjam se lahko z Vrišerjevimi primerjavami s studenškim in ptujskim oltarjem, ki sta oba dokumentirani deli Jožefa Strauba, a ju žal poznamo le po fotografijah (sl. 3). Slovenjebistriški oltar je sicer nekoliko bolj raztegnjen in ploskovit, a se tako kot studenški in ptujski prilega obliku prostora. Oltarji so si podobni tudi v postavitvi stebrov, razporeditvi kipov, močno profiliranem ogredju in predrti atiki (le ptujski oltar je bil v atiki zaprt in nerazgiban). Veliki oltar v cerkvi sv. Jožefa je najbolj v sovočju z arhitekturo, kar pa nas ne sme presenetiti, saj je opremljanje cerkve sv. Jožefa sledilo neposredno njeni gradnji.¹³ To pa ne velja niti za minoritsko cerkev niti za cerkev na Studencih.

Sorodno oltarno arhitekturo lahko najdemo še v primeru dveh dokumentiranih Straubovih del, in sicer pri oltarju sv. Lucije v podružnični cerkvi Device Marije v Podlehniku in oltarju sv. Roka v župnijski cerkvi sv. Vida v Vidmu pri Ptaju.¹⁴ Oltarja sta sicer stranska oltarja in zato tudi skromnejša ter manjših dimenzij. Zaradi izrazite podobnosti z osrednjim delom oltarja v Slovenski Bistrici ju lahko označimo kot redukcijo tipa oltarja v Slovenski Bistrici.¹⁵

Izmed oltarjev, ki so Jožefu Straubu zgolj pripisani, takemu tipu ustrezano tudi: Marijin oltar v stranski kapeli v župnijski cerkvi sv. Marjete v Selnici ob Dravi,¹⁶

¹¹ Simona KOSTANJŠEK BRGLEZ, *Topografski popis cerkva v župniji Slovenska Bistrica*, Maribor 2010 (diplomsko delo, Univerza v Mariboru, tipkopis); Polona VIDMAR, Slikarska in kiparska oprema cirkulanskih cerkva, *Cirkulane. Svet Belanov* (ed. Martin Prašnički), Cirkulane 2005, pp. 267–284.

¹² Klemenčič je poudaril povezanost slovenjebistriških kipov s Straubovimi (posebej studenškimi), a je zaradi razlik v oblikovanju obrazov figur dopustil Holzingerjev prispevek; med slikovnim gradivom je njegovo soavtorstvo postavil pod vprašaj. Matej KLEMENČIČ, Die Bildhauer Straub in der österreichischen und slowenischen Steiermark, *Bayern und Slowenien im Zeitalter des Barock. Architektur, Skulptur, Malerei* (edd. Janez Höfler – Frank Büttner), Regensburg 2006, p. 112.

¹³ Domnevamo lahko, da sta arhitekt cerkev in kipar oziroma avtor oltarne arhitekture sodelovala, vendar bi bilo zaradi neraziskanosti teme podajanje sodb prenago.

¹⁴ VRIŠER 1957, cit. n. 2, p. 90; VRIŠER 1963, cit. n. 2, pp. 93, 168; VRIŠER 1992, cit. n. 2, pp. 133, 235.

¹⁵ Na oltarjih sta kipa svetnikov postavljena ob oltarno podobo in pred steber. Na oltarju v Vidmu sta po dva kipa nameščena še na loka daritvenega obhoda, ki se vpenjata v steno. Osrednji del atike je v primeru obeh oltarjev prevrtljen in obdan z oblaki. Oltar sv. Lucije v Podlehniku se zaključuje z dvema volutama ob strani in zaprto steno za svetnico ter arhitekturno poudarjenim nadstreškom.

¹⁶ VRIŠER 1957, cit. n. 2, p. 92; VRIŠER 1963, cit. n. 2, pp. 89–90, 168–169; VRIŠER 1992, cit. n. 2, pp. 124, 236; Sergej VRIŠER, Selnica v umetnostni zgodovini, *Selnica ob Dravi. Zbornik ob 900-letnici kraja*, Selnica ob Dravi 1993, p. 117.

4. Jožef Straub, veliki oltar, 1756, detalj. Slovenska Bistrica, p. c. sv. Jožefa

5. Jožef Holzinger, oltar sv. Notburge, 1760, detalj. Spodnja Voličina, ž. c. sv. Ruperta

6. Jožef Holzinger, veliki oltar, 1767, detalj. Kamnica, ž. c. sv. Martina

oltar sv. Jožefa v župnijski cerkvi Marijinega Vnebovzetja v Humu na Sotli (na Taborskem) na Hrvaškem,¹⁷ ki se ga po napisu v kartuši datira v leto 1745, in oltar sv. Antona Padovanskega v župnijski cerkvi v Rogatcu.¹⁸

Če torej predpostavljamo, da je Jožef Straub ne samo avtor kipov na omenjenih oltarjih, ampak tudi avtor oltarnih arhitektur, je arhitekturo velikega oltarja v podružnični cerkvi sv. Jožefa v Slovenski Bistrici vsekakor mogoče vključiti v njegov opus.

¹⁷ Doris BARIČEVIĆ, Pregled spomenika drvorezbarstva i skulpture XVII. i XVIII. st. u najzapadnijem dijelu Hrvatskog Zagorja, *Ljetopis Jugoslovenske akademije znanosti i umjetnosti*, LXIII, 1966 (1969), pp. 484, 490; VRIŠER 1983, cit. n. 2, p. 230; VRIŠER 1992, cit. n. 2, p. 235; Doris BARIČEVIĆ, Oltari, kipovi, propovjedaonica. Župna crkva Uznesenja Bl. Dj. Marije, *Krapinsko-zagorska županija. Sakralna arhitektura s inventarom, feudalna arhitektura, spomen-obilježja*, Zagreb 2008, p. 244. Taborski oltar s slovenjebistiškim povezuje tudi sodelovanje istih umetnikov, saj je oltarna slika sv. Jožefa na Taborskem prav tako delo Valentina Metzingerja (cf. Mirjana REPANIĆ-BRAUN, Slike. Župna crkva Uznesenja Bl. Dj. Marije, *Krapinsko-zagorska županija. Sakralna arhitektura s inventarom, feudalna arhitektura, spomen-obilježja*, Zagreb 2008, pp. 245–246).

¹⁸ VRIŠER 1963, cit. n. 2, pp. 169, 189; VRIŠER 1992, cit. n. 2, p. 236; Andrej GROBELNIK, *Sopotnica življenja. Nadžupnija Rogatec in župnija sv. Roka ob Sotli skozi stoletja*, Rogatec 2003, p. 91.

7. Jožef Straub, sv. Elizabeta in sv. Janez Krstnik, 1756.
Slovenska Bistrica, p. c. sv. Jožefa

Nasprotno pa arhitekture velikega oltarja v cerkvi sv. Jožefa v Slovenski Bistrici ne moremo prepričljivo vključiti v opus Jožefa Holzingerja. Če namreč oltarno arhitekturo primerjamo z njegovimi najzgodnejšimi deli, kot so veliki oltar in oltar sv. Notburge v župnijski cerkvi sv. Ruperta v Spodnji Voličini, ki sta dokumentirani deli Jožefa Holzingerja in datirani v leto 1760 in 1762,¹⁹ ter Holzingerju pripisani veliki oltar v župnijski cerkvi sv. Martina v Kamnici, datiran v leto 1767,²⁰ ugotovimo, da so členjeni in razgibani drugače kot slovenjebistiški oltar. Lastnosti, po katerih se Holzingerjevi najzgodnejši oltarji razlikujejo od Straubovih, so: večja razgibanost ter uporaba visokih in vitkih stebrov, pri čemer je očitna novost uporaba pilastrov, ter še bolj poudarjeno in v prostor segajoče profilirano ogredje. Izpostaviti pa moramo tudi način oblikovanja stebrov in okrasje na njih: plitve kanelure in prstane s stiliziranimi listi. To je namreč značilnost Holzingerjevih oltarjev – ne samo zgodnjih, ampak tudi poznejših

¹⁹ VRIŠER 1961, cit. n. 2, p. 77; VRIŠER 1963, cit. n. 2, pp. 99, 156–157; VRIŠER 1992, cit. n. 2, pp. 146, 153, 157, 158, 215, 216; VRIŠER 1997, cit. n. 2, pp. 18, 103.

²⁰ VRIŠER 1961, cit. n. 2, p. 77; VRIŠER 1963, cit. n. 2, p. 157 ; VRIŠER 1992, cit. n. 2, pp. 148, 154, 157, 216; VRIŠER 1997, cit. n. 2, pp. 18, 103.

8. Jožef Straub, sv. Elizabeta, 1750. Maribor, Pokrajinski muzej Maribor, iz ž. c. sv. Jožefa, Studenci, Maribor

(sl. 4, 5, 6).²¹ Takšnih stebrov v poznanem Straubovem opusu sicer ne najdemo, so pa prisotni na oltarju v Slovenski Bistrici, a so tanjši in z manj okrasja kot na Holzingerjevih oltarjih. Možno je torej, da je končno podobo oltarju dal Jožef Holzinger, čeprav ga je zasnoval in izdelal Jožef Straub.

Že Vrišer je opozoril na podobnosti slovenjbistriškega oltarja in drugih Straubovih del v dekoraciji, na primer »velike, v obliku črke S zavite rokaje«.²² Najdemo jih na primer na Straubu pripisanih delih, na Marijinem oltarju v župnijski cerkvi sv. Marjete v Selnici ob Dravi in na orgelski omari v župnijski cerkvi sv. Marije v Rušah.²³ Podoben ornament kot tisti, ki je ob oltarni podobi na velikem oltarju v podružnični cerkvi sv. Jožefa v Slovenski Bistrici (lahko bi ga opisali »privihana voluta«), je bil nameščen tudi na velikem oltarju v minoritski cerkvi na Ptuju in na oltarju iz Studencev. A ne na istem mestu, pač pa nad glavami svetnikov.

²¹ Takšne stebre namreč lahko najdemo na velikem oltarju in oltarju sv. Rešnjega telesa v župnijski cerkvi sv. Martina v Kamnici, na oltarju sv. Notburge v Spodnji Voličini in na oltarju Rožnovenske Marije v župnijski cerkvi sv. Jerneja v Slovenski Bistrici.

²² VRIŠER 1983, cit. n. 2, p. 230.

²³ Anton CESTNIK, *Ruše, slavna božja pot*, Ruše 1904, p. 247; Milko BIZJAK – Edo ŠKULJ, *Orgle na Slovenskem*, Ljubljana 1985, pp. 56–59; Sergej VRIŠER, *Vodnik po ruških cerkvah*, Ruše 1995, p. 15.

9. Jožef Straub, sv. Zaharija, 1756.
Slovenska Bistrica, p. c. sv. Jožefa

10. Jožef Straub, sv. Janez Evangelist,
oltar sv. Antona Padovanskega. Podlehnik,
p. c. sv. Lucije

Tudi kipi velikega oltarja v cerkvi sv. Jožefa v Slovenski Bistrici kažejo številne sorodnosti s Straubovimi dokumentiranimi deli. Najbolj izrazite so sorodnosti s kipi velikega oltarja iz Studencev. Oba oltarja imata patrocinij sv. Jožefa, zato je nabor svetnikov enak (sv. Joahim in sv. Ana ter sv. Zaharija in sv. Elizabeta). Sorodne so drže kipov, gubanje draperije in nekateri detajli, kot recimo oblačilo sv. Zaharije, način, kako sv. Elizabeta drži naglavno ruto (sl. 7, 8) in sv. Ana knjigo.²⁴ Seveda bi sorodnosti med kipi lahko bile razumljene tudi kot odraz tipoloških podobnosti. Da bi atribucijo kipov velikega oltarja v cerkvi sv. Jožefa Jožefu Straubu nesporno potrdili, bomo v nadaljevanju v primerjavo pritegnili še njegova druga – ikonografsko drugačna – dokumentirana dela. Napol odprta usta, kodrasta brada in lasje, oči mandljaste oblike, poudarjen očesni lok, oblika nosu in široke nosnice so značilnosti, ki kip sv. Zaharije iz Slovenske Bistrice povezujejo z značilnimi obrazi Jožefa Strauba – na primer z obrazom sv. Janeza Evangelista z oltarja sv. Antona Padovanskega v Podlehniku (sl. 9, 10). Tudi lastnosti kipa sv. Joahima – razgaljen koščen prsniki in naguban rob draperije, oblika oči in poudarjene lič-

²⁴ Cf. VRIŠER 1983, cit. n. 2, p. 230.

11. Jožef Straub, sv. Elizabeta, 1756.
Slovenska Bistrica, p. c. sv. Jožefa

12. Jožef Holzinger, sv. Marjeta,
oltar sv. Notburge, 1760. Spodnja Voličina,
ž. c. sv. Ruperta

nice – lahko zlahka povežemo s kipi Jožefa Strauba, na primer s kipom sv. Jožefa na oltarju sv. Roka v cerkvi sv. Vida v Vidmu pri Ptuju. Straubove svetnice imajo okrogel obraz s poudarjeno brado, luknjici v licih in na temenu spete lase – primerjamo lahko obraz sv. Lucije iz Podlehnika in slovenebistriške sv. Elizabete.

Če pa kipe v Slovenski Bistrici primerjamo z zgodnjimi deli Jožefa Holzingerja (torej s kipi na oltarjih v župnijski cerkvi sv. Ruperta v Spodnji Voličini in na velikem oltarju v župnijski cerkvi sv. Martina v Kamnici), lahko ugotovimo, da so razlike precejšnje. Že frizure najzgodnejših del Jožefa Holzingerja kažejo drugačno obravnavo: kodri so bližje glavi in manj bujni, zato so frizure bolj polizane. Brade moških figur so obravnavane na dva načina. Prvi sledi načinu, ki ga vidimo tudi pri sv. Joahimu in sv. Zahariji v Slovenski Bistrici – njuni bradi z velikimi kodri sta razdeljeni na dvoje. Takšen način oblikovanja vidimo pri bradi sv. Valentina na velikem oltarju v Kamnici, čeprav je način izdelave drugačen – njegova brada je namreč manj nakodrana in razdeljena na več pramenov. Tudi bradi sv. Avguština in sv. Ambroža na velikem oltarju v Spodnji Voličini sledita enakemu načinu oblikovanja. Drugi način oblikovanja brad, ki ga srečamo pri Jožefu Holzingerju, pa kaže brade, ki se kodrajo na drobno in so bližje obrazu. Takšne brade vidimo v Kamnici pri figuri moškega ob sv. ValentINU na velikem oltarju ter v Spodnji Voličini pri sv. Hieronimu na velikem oltarju, pri beraču na oltarju sv. Notburge ter pri sv. Roku z oltarja Antona Padovanskega. Drugače (bolj odprte in okrogle) so oblikovane tudi oči svetnikov in svetnic na oltarjih v omenjenih cerkvah. Najdemo pa lahko tudi

nekaj podobnosti. Še posebej oblikovanje draperije spominja na dela Jožefa Strauba. Pri sv. Ambrožu in sv. Avguštinu lahko najdemo celo »lijakasto odprto gubo« pri tleh, ki jo je kot značilnost Jožefa Strauba opredelil Sergej Vrišer.²⁵ Zgovorna je gotovo primerjava obraza sv. Elizabete v Slovenski Bistrici z obrazmi svetnic na oltarju sv. Notburge v Spodnji Voličini (sl. 11, 12). Obrazi so si sicer podobni, a v oblikovanju oči, ustnic ter frizure so precejšnje razlike.

S slogovno analizo smo dokazali, da so kipi velikega oltarja v podružnični cerkvi sv. Jožefa v Slovenski Bistrici po svojih značilnostih sicer sorodni kipom tako Jožefa Holzingerja kot Jožefa Strauba, a da so vendarle bistveno bližje delom slednjega – tudi (in posebej) v nadrobnostih.

Pri atribuciji Jožefu Straubu se zdi problematična datacija oltarja, saj je Jožef Straub umrl marca 1756.²⁶ A oglejmo si vizitacijske zapisnike savinjskega arhidiakonata goriške nadškofije, saj je cerkev sv. Jožefa med letoma 1751 in 1773 kar petkrat obiskal vizitator (1751, 1753, 1756, 1760 in 1773).²⁷ Vizitacijska zapisnika iz leta 1751 in 1753 stavbo imenujeta *sacellum sancti Josephi*²⁸ oziroma *capella an Kalvari Berg*,²⁹ zato je Metoda Kemperl domnevala, da so na mestu starejše kapele malo pred letom 1756 začeli graditi današnjo cerkev po načrtih Jožefa Höfferja. Glede na letnico, ki je bila nekdaj nad glavnim vhodom v cerkev, naj bi bila cerkev končana leta 1757.³⁰ Vendar lahko glede na vizitacijski zapisnik cerkve sv. Jožefa iz leta 1756³¹ sklepamo, da je bila nova cerkev (*ecclesia*) glede na popisano

²⁵ VRIŠER 1983, cit. n. 2, p. 230.

²⁶ Nadškofijski arhiv Maribor (NŠAM), Matična knjiga, Maribor, Sv. Janez Krstnik, Mrliška knjiga, I, 1664–1762, p. 324.

²⁷ Anton OŽINGER, *Vizitacijski zapisniki savinjskega arhidiakonata goriške nadškofije 1751–1773 = Atti delle visite pastorali nell’arcidiocenato di valle Saunia della arcidiocesi di Gorizia 1751–1773 = Die Berichte der Pastoralvisitationen im Archidiakonat Saunien der Erzdiözese Görz 1751–1773*, Ljubljana 1991, pp. 174, 348, 535, 817–818; Steiermarkische Landesarchiv (StLA), Geistliche Stiftungsakten (GSTA), fasc. 296, prvič objavljeno KEMPERL 2007, cit. n. 10, p. 121.

²⁸ OŽINGER 1991, cit. n. 27, p. 174: »et nunc primo initiatur sacellum sancti Josephi poenes montem Calvariae, in quibus omnia bene, qui primum administratur a minoritis, secundum et tertium a parochiali et eodem syndico.«

²⁹ StLA, GSTA, fasc. 296, prvič objavljeno KEMPERL 2007, cit. n. 10, p. 121.

³⁰ KEMPERL 2007, cit. n. 10, p. 122.

³¹ »Ecclesia sancti Josephi. Item visitata fuit ecclesia filialis sancti Josephi. Jus advocatiae per litem evicit magistratus Feistrizensis. Non est consecrata, nec aedificium ad finem perductum. Altare est unicum sancti Josephi, portatili instructum. Habet ciborium argenteum et inauratum cum pede cupreo, calicem pariter argenteum et inauratum, casulas 5, lineam supellectilem sufficientem et mundam, missalia ordinaria duo, et totidem de requiem, campanas duo. Altare est privilegiatum pro omni feria secunda, item indulgentiae plenariae pro festo sancti Josephi, de utroque bulla affixa testatur. Multae ad hunc locum thaumaturgum peregrinationes fiunt« (OŽINGER 1991, cit. n. 28, p. 348).

opremo in zvonove že takrat v veliki meri končana, o oltarju pa izvemo, da »je eden [s patrocinijem] svetega Jožefa, opremljen s portatile.«³² Zapis torej jasno sporoča, da gre za oltar sv. Jožefa in da je tega leta, torej leta 1756, že stal v cerkvi. V vizitacijskem zapisniku iz leta 1760 še vedno lahko preberemo, da gradnja cerkve vsak dan napreduje, saj miloščina hitro priteka.³³ Končno pa je vizitator leta 1773 poročal, da je cerkev lepa in dobro oskrbljena in da imajo oltarji portatile, a še niso končani.³⁴

Glede na znane podatke je bil edini predmet čaščenja v cerkvi sv. Jožefa slika Jožefove smrti.³⁵ Ta je bila verjetno razlog za zgrinjanja vernikov, ki jih opisuje vizitator leta 1756. To pomeni, da je slika že pred tem postala milostna podoba in je privabljala vernike. Njen nastanek bi tako lahko pomaknil celo nekaj let nazaj, najverjetneje že v čas pred 1751, ko je bila na tem mestu vizitirana kapelica sv. Jožefa. Do istega zaključka lahko pridemo tudi na podlagi podatka o sliki Marije z nagnjeno glavo, ki je posnetek ene od dunajskih milostnih podob.³⁶ V kroniki župnije Slovenska Bistrica lahko namreč za leto 1757 preberemo, da je na zadnji strani slike napis, ki priča o tem, da je to sliko Device Marije sv. Jožefu leta 1751

³² Ana Lavrič portatile razlaga kot »prenosni oltar, ponavadi kamnito ploščo, vdelano v oltarno menzo« – Ana LAVRIČ, *Vizitacije ljubljanske škofije 17. stoletja kot vir za umetnostno zgodovino*, Ljubljana 1993 (doktorska disertacija, Univerza v Ljubljani, tipkopis), p. 105. Anton Ožinger pa v uvodu k objavljenim vizitacijskim zapisnikom savinjskega arhidiakonata goriške nadškofije razlaga, da so vizitatorji pri vizitaciji oltarjev ugotavljali, če so posvečeni ali ne, in sicer glede na to, ali je bil v oltarno mizo (*mensa*) vzidan grobek z relikvijami svetnikov ali ne. Nadalje navaja, da so bili oltarji pogosto opremljeni s prenosnim grobkom relikvij – imenovanim portatile (OŽINGER 1991, cit. n. 27, p. 28).

³³ OŽINGER 1991, cit. n. 27, p. 535.

³⁴ OŽINGER 1991, cit. n. 27, pp. 817, 818.

³⁵ Gustav GUGITZ, *Österreichs Gnadenstätten in Kult und Brauch. Kärnten und Steiermark*, 4, Wien 1955, p. 279.

³⁶ O tipu milostne podobe Marija z nagnjeno glavo, njeni zapleteni zgodovini ter primerih, ki jih najdemo pri nas, glej: Lev MENAŠE, *Marija v slovenski umetnosti. Ikonologija slovenske marijanske umetnosti od začetkov do prve svetovne vojne*, Celje 1994, pp. 199, 211; Metoda KEMPERL, Baročne in v baroku češčene milostne podobe na Gorenjskem in v Ljubljani, *Argo*, LIII/2, 2010, pp. 20, 23, 28, 29; Metoda KEMPERL, *Romanja in romarske cerkve 17. in 18. stoletja na Slovenskem, Gorenjska z Ljubljano*, Celje 2011, pp. 110–111. Temeljno predlogo za milostne podobe tega tipa predstavlja slika, ki je danes hranjena v karmeličanski cerkvi na Dunaju (domneva se, da je nastala v zgodnjem 16. stoletju v severni Italiji). Bolj slavna je postala kopija – prav tako milostna podoba, ki je hranjena v uršulinskem samostanu v Landshutu. Ta se od originala razlikuje po napisu *Monstra te esse matrem*. Sicer napis ne daje zanesljivega kriterija za določanje izvora kopij, saj ga lahko najdemo tudi na nekaterih dunajskih podobicah (MENAŠE 1994, cit. n. 36, p. 211). Milostna podoba Marije z nagnjeno glavo z velikega oltarja cerkve sv. Jožefa v Slovenski Bistrici v literaturi doslej ni bila niti obravnavana niti prepoznana, kot »kronana Marija« je omenjena le v KOSTANJŠEK BRGLEZ 2010, cit. n. 11, p. 60.

13. Jožef Straub, sv. Ana, 1756. Slovenska Bistrica, p. c. sv. Jožefa

14. Jožef Straub, sv. Ana, 1758. Zlatar (Hrvaška), ž. c. Marijinega Vnebovzetja

za svojo priprošnjo darovala Josepha Wubitsch.³⁷ Sklepamo torej lahko, da je slika *Smrt sv. Jožefa* leta 1751 že obstajala, saj bi v nasprotnem primeru predmet čaščenja lahko postala prav slika *Marije z nagnjeno glavo*. Metzingerjeva slika *Smrt sv. Jožefa* je bila verjetno sprva izpostavljena brez oltarja, nato pa je bil oltar narejen »po meri« slike. V prid tej domnevi govorí tudi dejstvo, da oltar nima trona – njegovo vlogo je namreč prevzela slika.

Ob koncu spomnimo na veliki oltar v župnijski cerkvi Marijinega Vnebovzetja v Zlataru na Hrvaškem, ki ga je Doris Baričevič pripisala Jožefu Holzingerju,³⁸ Matej Klemenčič pa prepričljivo Jožefu Straubu.³⁹ Lahko bi rekli, da kip sv. Jo-

³⁷ Župnijski arhiv (ŽA) Slovenska Bistrica, Gedenkbuch des Stadtpfarre Windischfeistritz, p. 27: »Am Müttergottesbild[?] (an dessen Rückseite) im Hochaltare ober dem Tabernakel in der St. Josef-kirche steht: ,Hanc Imaginem obtulit nobilis Virgo Maria Josepha Wubitschin s. Josepho, in custo-diam illam, cui comendata Haec qua Mater vivens 1751. F. A. A. V. A. T.«

³⁸ Doris BARIČEVIĆ, Pregled spomenika skulpture i drvorezbarstva 17. i 18. stoljeća u istočnom dijelu Hrvatskog zagorja, *Ljetopis Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti za godinu 1971*, 76, 1972, p. 312; VRIŠER 1992, cit. n. 2, p. 217; Doris BARIČEVIĆ, *Tisuću godina hrvatske skulpture*, Zagreb 1991, p. 94: cat. 41Ba, fig. P. 87; Doris BARIČEVIĆ, Barokno kiparstvo, *Tisuću godina hrvatskog kiparstva*, Zagreb 1997, p. 237, fig. p. 223. O vizitacijskem zapisniku, ki priča o tem, da je bil oltar leta 1758 že postavljen, a še ne poslikan: BARIČEVIĆ 1972, cit. n. 38, pp. 308–309; Vjekoslav NORŠIĆ, *Povijest župe Uznesenja Bl. Dj. Marije u Zlataru*, Zlatar 1994, p. 24.

³⁹ KLEMENČIČ 2006, cit. n. 12, pp. 112–113.

hima predstavlja kopijo istega svetnika z oltarja iz Studencev.⁴⁰ Kip sv. Ane sicer nima tako neposredne primerjave, a drža dvignjene levice (ki sicer ustrezta drži sv. Elizabete iz Studencev) ter naguban obraz starke (zgovorna je primerjava s kipi iz Slovenske Bistrice) kip zanesljivo uvrščata med značilne Strabove svetnice (sl. 13, 14). Po napisu v kartuši se oltar datira v leto 1758, čeprav je kipe očitno še pred svojo smrtjo naredil Jožef Straub.

Veliki oltar v cerkvi sv. Jožefa v Slovenski Bistrici in veliki oltar v cerkvi Marijinega Vnebovzetja v Zlatarju na Hrvaškem tako odstirata pogled na pozni opus Jožefa Strauba in osvetljujeta problematiko njegovega nasledstva. Oba oltarja sta namreč datirana v leta po Straubovi smrti, vendar pa slogovne značilnosti kipov dokazujejo, da jih je gotovo naredil prav on in ne Jožef Holzinger. Domnevamo lahko, da jih je Jožef Holzinger najverjetneje zgolj postavil na oltar in morda izpopolnil v nekaterih detajlih. Slovenjebistiški oltar tako ne predstavlja prvega ali najzgodnejšega dela Jožefa Holzingerja, kakor je predlagal Sergej Vrišer, ampak je eno od poslednjih del Jožefa Strauba, čigar kipe je mojster končal, tik preden »mu je komaj štiriinštiridesetletnemu smrt iztrgala dleto iz rok,« če si smem na tem mestu sposoditi Vrišerjev priljubljen in večkrat ponovljeni zapis.

Viri ilustracij: Zasebna domoznanska zbirka Primoža Premzla, Maribor (3); © Pokrajinski muzej Maribor (8); osebni arhiv avtorice (1, 2, 4–7, 9–14).

⁴⁰ KLEMENČIČ 2006, cit. n. 12, pp. 112–113.

Joseph Straub and the Question of the Authorship of the High Altar in Saint Joseph Church in Slovenska Bistrica

SUMMARY

This article presents the high altar at the Church of Saint Joseph in Slovenska Bistrica and discusses its dating and authorship. Sergej Vrišer (who was not only the leading but until recently also the only Slovenian art historian to have focused on baroque sculpture in Styria) mentioned the altar in several of his publications. In the course of his research he proposed various attributions, but in 1983, his most comprehensive study of the altar, he set the dating at 1757/58 and suggested Joseph Holzinger as the author. This proposal has been accepted among art historians.

The altar fills the whole space of the church apse. It is harmoniously adjusted to the architecture. The altar's architecture represents an altar type with four columns and the main saint figures fitted between them (this is also the main type of the altars in Joseph Straub's opus). The four main figures are life size (170 cm) and represent: Saint Anne, Saint Joachim, Saint Zachary, and Saint Elizabeth with the young Saint John the Baptist standing beside her. All four saints are of great quality; they have lively postures, caught in movement. Their eyes are big and open, almond-shaped, and with thick lower eyelids. The beards and the hair of Saint Joachim and Saint Zachary are also significant – they are shaped in big and wavy locks. All the figures are richly dressed. The drapery is thick and displays special movement – some parts flare out to the side. There is also a significant "open" crease in the lower hem of a garment, best seen in the figure of Saint Anne. In the upper part of the altar, there is a representation of heavenly glory: a figure of God the Father with the globe beneath his right hand. His face shows the same characteristics as the four saints. The angel figures and putti positioned around him are chubby and shown in different, dynamic postures. Their hair is also curly.

Although Sergej Vrišer attributed the altar to Holzinger, he proposed that Joseph Straub must be the author of the altar's design – he pointed out that it significantly resembles the high altar from the Church of Saint Joseph in Studenci in Maribor (figures of which are kept in the Regional Museum Maribor, as the altar was destroyed; that altar is a documented work of Joseph Straub from 1750) and the side altar of Saint Joseph at the Church of Saint Mary in Hum na Sotli (Taborsko) in Croatia (attributed to Joseph Straub, dated to 1745). Comparing all three altars, it is evident that, in addition to the same selection of saints, there are also several similarities in style, including details such as: almond-shaped eyes and slightly open mouths, hair curls, postures, the movement of the drapery and its creases.

I focus my stylistic analysis on the following aspects: I investigate the altar's architecture, ornaments, and figures. Through a comparative analysis of the altar with the documented (and some attributed) works of Joseph Straub and Joseph Holzinger I show that the sculptures as well as the architecture of the high altar at the Church of Saint Joseph in Slovenska Bistrica share some similarities with works by Joseph Holzinger, but many

more with works by Joseph Straub. Furthermore, through selected examples I prove that it matches details in Joseph Straub's works. I therefore cannot agree with Sergej Vrišer, since he proposed that the details of the figures from the high altar at the Church of Saint Joseph in Slovenska Bistrica suggest Joseph Holzinger's work.

In the second part of the article the dating of the altar (which appears to be the problematic in attribution to Joseph Straub, because he died in 1756) is discussed. Five visitation records are presented, starting with those from 1751 and 1753, in which the building is called *sacellum sancti Josephi* and *capella an Kalvari Berg*. Metoda Kemperl assumed that the building of the church started just before 1756, on a site where a chapel stood. She proposed Joseph Hoffer as the architect. In my work I searched for the visitation record of the Savinja Archdeaconry of Gorizia Archdiocese from 1756. It reads that the construction of the church was not completed at the time of the visitation, but according to the description of the furnishings and bells, it must have been almost finished. It also reads that one altar with *portatile* had already been installed – namely the altar of Saint Joseph.

Next, I go on to explain the absence of the throne in the altar: the object of worship was the painting of Saint Joseph's Death (attributed to Valentin Metzinger). The painting must have existed by 1751 and was probably exposed for pilgrims before the altar was built, since there is a note from 1751 in the chronicle of the parish of Slovenska Bistrica that mentions the donation of the painting "Maria mit dem Geneigten Haupt" (Mary with bowed head) to Saint Joseph. This means that the painting of Saint Joseph's death already existed at that time, since otherwise this votive gift could become the object of worship. Therefore, we can assume that the altar was erected (*inter alia*) to accommodate the painting of Saint Joseph's death.

On the basis of the stylistic analysis and archive sources I propose Joseph Straub as author of the high altar in the Church of Saint Joseph in Slovenska Bistrica. This altar, as well as the high altar (especially the statues of Saint Joachim and Saint Anne) in the parish church of the Assumption of the Blessed Virgin Mary in Zlatar (Croatia), seem to be the last works of Joseph Straub. Evidently, the statues were made just before his death and we can assume that Joseph Holzinger (supposedly his successor) set them on the altar and maybe even carved some details.

[PAVLIC 1] Jožef Straub, veliki oltar, 1756. Slovenska Bistrica, p. c. sv. Jožefa

[PAVLIC 2] Jožef Straub, Bog Oče, 1756. Slovenska Bistrica, p. c. sv. Jožefa

Avtorji / Authors

RED. PROF. DR. MATEJ KLEMENČIČ

Oddelek za umetnostno zgodovino
Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani
SI-1000 Ljubljana
matej.klemencic@ff.uni-lj.si

DOC. DR. STANKO KOKOLE

Oddelek za umetnostno zgodovino
Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani
SI-1000 Ljubljana
stanko.kokole@ff.uni-lj.si

DR. PRIMOŽ LAMPIČ

Muzej za arhitekturo in oblikovanje
Grad Fužine
Pot na Fužine 2
SI-1000 Ljubljana
primoz.lampic@mao.si

DOC. DR. KATJA MAHNIČ

Oddelek za umetnostno zgodovino
Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani
Aškerčeva 2
SI-1000 Ljubljana
katja.mahnic@ff.uni-lj.si

VALENTINA PAVLIČ

Oddelek za likovno pedagogiko
Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani
Kardeljeva ploščad 16
SI-1000 Ljubljana
Valentina.Pavlic@pef.uni-lj.s

DOC. DR. ROBERT PESKAR

Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije
Metelkova 4
SI-1000 Ljubljana
robert.peskar@zvkds.si

MATEVŽ REMŠKAR

Rimska c. 11a
SI-1358 Log pri Brezovici
matevz.remškar@gmail.com

MAG. MARIJAN RUPERT

Zbirka rokopisov, redkih in starih tiskov
Narodna in univerzitetna knjižnica
Turjaška 1
SI-1000 Ljubljana
marijan.rupert@nuk.uni-lj.si

URŠKA SUHADOLC
Ulica Emila Adamiča 43
SI-1356 Dobrova
suhadolc_ursa@hotmail.com

AJDA ŠEME
Rakuševa ul. 12
SI-1000 Lubljana
seme.ajda@gmail.com

DOC. DR. DAMIR TULIĆ
Odsjek za povijest umjetnosti
Filozofski fakultet Sveučilište u Rijeci
Slavka Krautzeka bb
HR-51000 Rijeka
dtulic@uniri.hr

SARA TURK
Oddelek za umetnostno zgodovino
Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani
Aškerčeva 2
SI-1000 Ljubljana
sara.turk@ff.uni-lj.si

Sinopsisi / Abstracts

1.01 IZVIRNI ZNANSTVENI ČLANEK

Robert PESKAR, Fragmenti gotskega ciborija iz Kranja

Ključne besede: ciborij, gotska arhitektura, »Knickrippenstern«, Peter iz Prachatic, stolnica sv. Vida v Pragi, stolnica sv. Štefana na Dunaju, cerkev Maria am Gestade na Dunaju, kamnosek Hans Krainer

Prispevek obravnava fragmente gotskega ciborija, najdene ob arheoloških raziskavah v župnijski cerkvi sv. Kancijana v Kranju leta 1984. Povezati jih je mogoče z gradbeno vnešno nekdanjega župnika Kolomana de Manswerda († 1434), umetnostno pa predvsem z dunajsko arhitekturo in praškimi vplivi. Čeprav gre za skromne fragmente, je bilo mogoče zanesljivo rekonstruirati prvotno obočno shemo ciborija, v nemški terminologiji znani kot »Knickrippenstern«. Datacija ciborija okoli leta 1425 in razmeroma zgoden pojav skorajda enake obočne sheme v zvoniku župnijske cerkve v Šentrupertu na Dolenjskem, delo kamnosekov iz ptujskogorske delavnice iz časa okoli 1415–1425, bi lahko razrešila tudi problem datacije oboka dunajske cerkve Maria am Gestade.

1.01 ORIGINAL SCIENTIFIC PAPER

Robert PESKAR, Fragments of a Gothic Ciborium from Kranj

Keywords: canopy, gothic architecture, "Knickrippenstern", Peter from Prachatice, cathedral of St. Vitus in Prague, cathedral of St. Stephan in Vienna, church Maria am Gestade in Vienna, Hans Krainer, the stonemason

The article examines the fragments of a Gothic ciborium found in the course of archaeological research at the St Cantianus Parish Church in Kranj in 1984. The fragments can be linked to the enthusiasm for construction of the former priest Koloman de Manswerd († 1434), while from an artistic standpoint they can be associated with Viennese architecture and influences from Prague. Even though the preserved fragments are scarce, it was possible to reliably reconstruct the initial vault scheme of the ciborium, referred to in German terminology as the Knickrippenstern. The ciborium's dating of around 1425 and the relatively early occurrence of a nearly identical vault scheme in the belfry of the parish church in Šentrupert na Dolenjskem—the work of stonemasons from the Ptujška Gora masons' guild from around 1415–1425, might also resolve the issue of dating the vault at the Maria am Gestade Church in Vienna.

1.01 IZVIRNI ZNANSTVENI ČLANEK

Matevž REMŠKAR, Poslikave v cerkvi sv. Marjete na Gradišču pri Lukovici in Mojster Kranjskega oltarja

Ključne besede: stensko slikarstvo, Gradiški mojster, Gradišče pri Lukovici, Mojster Kranjskega oltarja, Sv. Primož

Pred nekaj leti odkrite in restavrirane poslikave v cerkvi sv. Marjete na Gradišču pri Lukovici kažejo močne vplive cikla pohoda in poklona iz cerkve sv. Primoža in Felicijana na Sv. Primožu, vidne pa so tudi povezave s Kranjskim oltarjem in Tuhinjskima reliefoma. Spoznanja, ki jih prinaša analiza poslikav na Gradišču, potrjujejo starejšo tezo, da lahko

Kranjski oltar in poslikave na Sv. Primožu pripisemo istemu mojstru ter slikarja identificiramo z mojstrom Vidom, čigar učenec bi lahko bil Gradiški mojster.

1.01 ORIGINAL SCIENTIFIC PAPER

Matevž REMŠKAR, Murals in the Church of St. Margaret in Gradišče pri Lukovici and the Master of the Altar of Krainburg

Keywords: mural painting, Master of Gradišče, Gradišče pri Lukovici, Master of the Krainburg Altar, Sv. Primož

Revealed and restored a few years ago, the mural paintings in the church of St. Margaret in Gradišče pri Lukovici show the strong influences of the cycle of Journey and Adoration of the Magi in the church of St. Primus and Felician on Sv. Primož. Connections with the Krainburg Altar and Tuhinj reliefs are also evident. The findings of the analysis of murals on Gradišče confirm the older thesis that the Master of the Krainburg Altar was also an author of the murals on Sv. Primož and can be identified with master Vid, whose student could be the Master of Gradišče.

1.01 IZVIRNI ZNANSTVENI ČLANEK

Urška SUHADOLC, Dolničarjeva Curia Labacensis – načrt za prenovo ljubljanske mestne hiše po augsburgskem zaledu

Ključne besede: Janez Gregor Dolničar, Ljubljana, Augsburg, Mathäus Sendel, viri, mestna hiša, Curia Labacensis Urbis Metropolis Ducatus Carnioliae, rokopis, 17. stoletje, Curia Augustanae Republicae

V rokopisu *Curia Labacensis Urbis Metropolis Duc[atus] Carnioliae* (Ljubljana, Semeniška knjižnica, Rkp. 12), napisanem okoli 1680, je nepodpisani avtor, kasneje identificiran kot Janez Gregor Dolničar, predstavil svojo vizijo za prezidavo ljubljanske mestne hiše. Čeprav je bil rokopis v slovenski strokovni literaturi večkrat omenjen, pa doslej še nihče ni opazil podobnosti med njim ter augsburgško mestno hišo. Da podobnost med obema mestnima hišama ni zoglj naključna, nam pokaže primerjava Dolničarjeve *Curie* z vodičem po augsburgški mestni hiši z naslovom *Curia Augustanae reipublicae*, ki ga je napisal Mathäus Sendel in je prvič izšel v Augsburgu leta 1657. Primerjava posameznih delov obeh besedil dokazuje, da Dolničar Sendlove *Curiae* očitno ni le poznal, ampak jo je s pridom uporabil kot predlogo pri pisanku svoje.

1.01 ORIGINAL SCIENTIFIC PAPER

Urška SUHADOLC, Dolničar's Curia Labacensis – a Plan for the Rebuilding of Ljubljana's Town Hall after Augsburg's Example

Keywords: Janez Gregor Dolničar, Ljubljana, 17th century, Augsburg, Mathäus Sendel, written sources, town hall, Curia Labacensis Urbis Metropolis Ducatus Carnioliae, manuscript, Curia Augustanae Republicae

In the manuscript *Curia Labacensis Urbis Metropolis Duc[atus] Carnioliae* (Ljubljana, Seminary Library, rkp. 12), written around 1680, an anonymous author, later identified as Janez Gregor Dolničar, put forward his vision for the rebuilding of Ljubljana's town hall. Although the manuscript itself has been mentioned in Slovene scientific literature several times, its similarity to Augsburg's town hall has not been noticed until now. Comparison

of Dolničar's *Curia to Curia Augustanae reipublicae* – a guide through Augsburg's town hall written by Mathäus Sendel and first published in 1657 – shows us that the resemblance is far from coincidental. Comparison of select excerpts proves that Dolničar not only knew of Sendel's book but used it extensively while writing his own.

1.01 IZVIRNI ZNANSTVENI ČLANEK

Matej KLEMENČIČ, Oltarji križniške cerkve v Ljubljani: sodelovanje Marca Prodija in Antonia Beduzzija?

Ključne besede: kiparstvo, arhitektura, oltarni nastavki, barok, križniški red, Ljubljana, Dunaj, Marco Prodi, Antonio Beduzzi

Trije oltarji v ljubljanski križevniški cerkvi so dokumentirano delo dunajskega kiparja in rezbarja Marca Prodija iz leta 1715. V članku je predstavljena teza, da takšne oltarne nastavke tipa »okvirnih oltarjev«, ki leta 1715 še niso bili uveljavljeni, ni mogel načrtovati malo znani in po umetnostnih sposobnostih verjetno skromni Marco Prodi, temveč nek drug umetnik iz dunajskih dvornih krogov. Na podlagi primerjav, še posebej oltarja v zasebni kapeli ene od naročnic ljubljanskih oltarjev, cesarice Amalije Viljemine v samostanu salezijank na Dunaju, pa tudi na podlagi znanih osebnih povezav je kot avtor načrta ljubljanskih oltarjev predlagan Antonio Beduzzi, v prvi tretjini 18. stoletja eden od najpomembnejših dunajskih umetnikov, slikar, gledališki inženir in avtor številnih arhitekturnih projektov.

1.01 ORIGINAL SCIENTIFIC PAPER

Matej KLEMENČIČ, The Altars of the Church of the Teutonic Order in Ljubljana: a Result of a Collaboration between Marco Prodi and Antonio Beduzzi?

Keywords: sculpture, architecture, altarpieces, baroque, Teutonic order, Ljubljana, Vienna, Marco Prodi, Antonio Beduzzi

Three altarpieces in the church of Teutonic Order in Ljubljana are a documented work of the little known Viennese sculptor and master of decorative carving Marco Prodi. In 1715 such frame-like altarpieces were not yet common in Vienna; therefore it is highly probable that some other, more experienced artist at the Viennese court planned them. Among possible comparisons the altarpiece in a private chapel in the Salesianerinnenkloster in Vienna stand out. It was commissioned, probably a few years after 1717, by Dowager Empress Amalia Wilhelmina, one of the three patronesses of the altars in Ljubljana, and was planned by Antonio Beduzzi. The article therefore suggests that Antonio Beduzzi draw the plans for the altars in Ljubljana while Prodi – who had worked alongside Beduzzi before – was entrusted the execution of the plans.

1.01 IZVIRNI ZNANSTVENI ČLANEK

Sara TURK, Baročni oltarji v koprski stolnici in njihova provenienca

Ključne besede: Koper, koprská stolna cerkev, oltarna arhitektura, 17. stoletje, 18. stoletje, Alessandro Tremignon, Giorgio Massari, Gasparo Albertini, Giambattista Bettini

Koprsko stolno cerkev krasí devet oltarjev, ki so nastali med drugo polovico 17. in koncem 18. stoletja. Njihove različne provenience so posledica francoske okupacije Istre v začetku 19. stoletja, ko je na tem območju med letoma 1805 in 1806 prišlo do razpustitve večine cerkvenih ustanov in posledično do premikov cerkvene opreme. Pri tem je bila njena provenienca pogosto zabrisana. Na podlagi analize ohranjenih pisnih virov in obstoječih oltarjev lahko sedaj ugotovimo, da sta bila takrat v koprsko stolnico iz dominikanske cerkve prinesena današnja oltarja sv. Hieronima in sv. Barbare, iz servitske oltarja sv. Petra in Pavla ter sv. Križa, iz cerkve sv. Klare pa tabernakeljski oltar sv. Zakramenta. Od oltarjev, ki so v stolni cerkvi stali že pred prihodom nove opreme iz ukinjenih cerkv, pa so se ohranili oltar sv. Hieronima (1669–1670), delo beneškega arhitekta Alessandra Tremignona, danes poznan pod patrocinijem Žalostne matere Božje, Massarijeva oltarja sv. Marka (1743–1749) in Brezmadežne (1748–1751; nekdanji oltar sv. Roka, zgornji del lesen iz 1806/1807) ter glavni oltar (1788–1790) piranskega kamnoseka Gaspara Albertinija.

1.01 ORIGINAL SCIENTIFIC PAPER

Sara TURK, Baroque Altars in Koper Cathedral and Their Provenance

Keywords: Koper, Koper Cathedral, altar architecture, 17th century, 18th century, Alessandro Tremignon, Giorgio Massari, Gasparo Albertini, Giambattista Bettini

The marble altars in the Koper (Capodistria) cathedral were constructed between the second half of the 17th century and the end of the 18th century. Their heterogeneous provenance, which often remained unclear is a consequence of the French occupation that took place at the beginning of the 19th century. It resulted in the suppression of a large number of ecclesiastical institutions and the relocation of their furnishing to the cathedral and other still active churches in Koper. By analyzing historical records and altars present in the Koper cathedral, it was possible to determine their original location. The St. Jerome and St. Barbara altars were brought from the suppressed Dominican church, the altars of St. Peter and Paul and of the St. Cross came from the Servite Church, while the tabernacle altar of the Blessed Sacrament was brought to cathedral from the Church of St. Clare. The other remaining altars were originally planned and erected for the Koper cathedral before the arrival of the new equipment from the suppressed churches. The two altars of St. Mark (1743–1749) and of the Immaculate Conception (1748–1751, previously St. Roch, upper structure is wood, 1806/1807) were designed by Venetian architect Giorgio Massari, the former altar of St. Jerome (1669–1670), today known as the altar of Pietà, was designed by Alessandro Tremignon, and the main altar was constructed by Gasparo Albertini (1788–1790).

1.01 IZVIRNI ZNANSTVENI ČLANEK

Damir TULIĆ, Ponovno odkriti kardinal: delo Antonia Gaia za nekdanjo opatijo v Buscu

Ključne besede: Antonio Gai, kardinal Angelo Maria Querini, marmorna busta, beneško kiparstvo, 18. stoletje, Benetke

V bogatem opusu kiparja Antonia Gaia (Benetke, 1686–1769) je danes znanih le nekaj portretnih bust. Tommaso Temanza v svojem *Zibaldonu* med Gaievimi deli omenja tudi busto kardinala Angela Marie Querinija za benediktinsko opatijo Sant'Andrea di Busco, ki je nekoč stala med Oderzom in Ponte di Piave. Konec 18. stoletja je bil samostan ukinjen, njegova oprema razpršena, nekdanji kompleks s cerkvijo pa porušen. Na tem mestu so leta 1874 zgradili majhno kapelico, v njej pa je danes busta kardinala Querinija z originalnim spominskim napisom iz leta 1740. V članku je busta identificirana z busto, omenjeno v rokopisu Tommasa Temanze, in umeščena v Gaiev opus. Predpostavimo lahko, da je kipar za njeno izdelavo uporabil katero izmed grafičnih predlog z upodobitvijo prelata, morda prav tisto iz Musea Correr, ki jo izdelal Marco Alvise Pitteri. V leto 1740 datirana busta kardinala Querinija predstavlja pomembno dopolnitev Gaievega opusa portretnih bust.

1.01 ORIGINAL SCIENTIFIC PAPER

Damir TULIĆ, A Cardinal Rediscovered: the Sculpture of Antonio Gai for the Ex-Benedictine Abbey of Busco

Keywords: Antonio Gai, Cardinal Angelo Maria Querini, marble bust, Venetian sculpture, 18th century, Venice

In the rich oeuvre of sculptor Antonio Gai (Venice, 1686 – 1769) there are few portrait busts. Tomaso Temanza, in his *Zibaldon*, compiled in the 18th century, writes that Gai made a portrait bust of Cardinal Angelo Maria Querini for the Benedictine Abbey of Saint Andrew, which once stood between Oderzo and Ponte di Piave. At the end of the 18th century the Abby was abolished, its goods were scattered, and the convent with the church was demolished. In 1874 a small chapel was built on the site of the former Abbey. The marble bust of cardinal Querini with the commemorative inscription dating it in 1740 was then placed on the left wall of the small building. In this article the lost bust of Cardinal Angelo Maria Querini by Antonio Gai, mentioned in Temanza's manuscript, is recognised as the one situated in the chapel dating to the 19th century. For this sculpture Gai used one of the many existing prints representing cardinal Querini. He might have used the print by Marco Alvise Pitteri, since one of its copies is kept in the Museo Correr in Venice. The bust of cardinal Querini, dating to 1740, is an important contribution to the portrait catalogue by Antonio Gai.

1.01 IZVIRNI ZNANSTVENI ČLANEK

Valentina PAVLIČ, Jožef Straub in problem avtorstva velikega oltarja v cerkvi sv. Jožefa v Slovenski Bistrici

Ključne besede: Jožef Straub, Jožef Holzinger, cerkev sv. Jožefa, Slovenska Bistrica, Zlator, baročni oltar, 18. stoletje, pozni opus

V prispevku je obravnavan veliki oltar v podružnični in romarski cerkvi sv. Jožefa v Slovenski Bistrici. Avtorica zanika sprejetu datacijo oltarja v leto 1757/58 ter avtorstvo Jo-

žefa Holzingerja, kakor ju je predlagal Sergej Vrišer. Slogovna analiza in primerjave z dokumentiranimi in atribuiranimi deli obeh kiparjev, kakor tudi arhivski podatki, kažejo, da je avtor oltarja (in kipov) Jožef Straub. Oltar tako predstavlja (poleg kipov v župnijski cerkvi v Zlataru) njegovo poslednje delo ter osvetljuje problematiko njegovega nasledstva – sodelovanje s kiparjem Jožefom Holzingerjem.

1.01 ORIGINAL SCIENTIFIC PAPER

Valentina PAVLIČ, Joseph Straub and the Question of the Authorship of the High Altar in Saint Joseph Church in Slovenska Bistrica

Keywords: Joseph Straub, Joseph Holzinger, St. Joseph Church, Slovenska Bistrica, Zlata, baroque altar, 18th century, late works

This article presents the high altar at the Church of Saint Joseph in Slovenska Bistrica. Its dating at 1757/58 and Jožef Holzinger's authorship – as suggested by Sergej Vrišer – have been accepted among art historians. The article, on contrary, argues for Joseph Straub's authorship on the basis of style analysis and comparisons with documented and attributed works by both sculptors. The archive sources were also taken into the consideration. The altar is Joseph Straub's last work (beside the sculptures for parish church in Zlata, Croatia) and thus sheds new light on the question of Joseph Straub's succession – his collaboration with Joseph Holzinger.

1.01 IZVIRNI ZNANSTVENI ČLANEK

Katja MAHNIČ, Razstava zbirke slik v Kranjskem deželnem muzeju 1914. Poskus rekonstrukcije razstavne strategije in njenega pomena

Ključne besede: Josip Mantuani, deželni muzej za Kranjsko, zbirka slik, razstava, razstavna strategija, muzeologija

Program reorganizacije Deželnega muzeja za Kranjsko je Josip Mantuani zasnoval na temelju svojega prepričanja, da je glavno poslanstvo modernega muzeja izobraževanje. Da bi mu muzej lahko uspešno sledil, je bilo treba urediti in raziskati njegove zbirke, predvsem pa ustrezno predstaviti javnosti. Ena od muzejskih zbirk, s katero se je posebej ukvarjal Mantuani, je bila zbirka slik. Na podlagi sistematičnega dopolnjevanja in raziskovanja mu je že v nekaj letih uspelo okrepliti zbirko, leta 1914 pa jo je v novi postavitevi predstavil tudi javnosti. Glede na rekonstrukcijo uporabljene razstavne strategije je šlo za prvo umetnostnozgodovinsko galerijo na Kranjskem.

1.01 ORIGINAL SCIENTIFIC PAPER

Katja MAHNIČ, The Exhibition of the Collection of Paintings at the Carniolan Provincial Museum in 1914. An Attempt to Reconstruct Its Display Strategy and Significance

Keywords: Josip Mantuani, Carniolan Provincial Museum, painting collection, exhibition, display strategy, museology

Josip Mantuani founded his modernisation programme for the Carniolan Provincial Museum on his belief that the main mission of a modern museum is educational. In order for museum to achieve it successfully, it is necessary to arrange and research its

collections and, above all, properly present them to the public. One of the museum collections Mantuani was particularly concerned with was the painting collection. Based on systematic acquisition of new works of art and research he managed to significantly improve the collection in just a few years. In 1914 he also presented it in a modernized way. Based on the reconstruction of the display strategy he used this was the first Art History Gallery in Carniola.

1.01 IZVIRNI ZNANSTVENI ČLANEK

Stanko KOKOLE, Vojeslav Molè in začetki umetnostnozgodovinskega študija grško-rimske antike na Univerzi v Ljubljani – I. del

Ključne besede: Vojeslav Molè, Univerza v Ljubljani, umetnostna zgodovina, klasična arheologija, zgodovina antičnih študijev

Vojeslav (oz. Wojsław) Molè (1886–1973) – ugledni slovenski in poljski umetnostni zgodovinar, ki je promoviral na dunajski univerzi leta 1912 – je kmalu po koncu prve svetovne vojne postal eden izmed prvih predavateljev klasične arheologije in bizantinske umetnostne zgodovine na novonastali Univerzi v Ljubljani (ustanovljeni leta 1919). Poleg kratke predstavitev njegove uspešne akademske kariere in opozorila na ključna objavljena dela se pričajoča razprava osredotoča na doslej odkrita pričevanja o vsebini Moletovih pionirskega predavanj in seminarjev, ki jih je med letoma 1920 in 1925 izvedel v Ljubljani še pred svojim odhodom na slovito Jagelonsko univerzo v Krakovu, kjer je bil zaposlen kot redni profesor od leta 1926 do leta 1939 (ter nato ponovno med letoma 1945 in 1960).

1.01 ORIGINAL SCIENTIFIC PAPER

Stanko KOKOLE, Vojeslav Molè and the Earliest Courses in Graeco-Roman Art at the University of Ljubljana – Part I

Keywords: Vojeslav Molè, University of Ljubljana, Art History, Classical Archaeology, History of Classical Studies

In the aftermath of the First World War Vojeslav (or Wojsław) Molè (1886–1973) – an outstanding Slovenian and Polish art historian, who received his PhD from the University of Vienna in 1912 – became one of the first teachers of Classical archaeology and Byzantine art history at the then fledgling University of Ljubljana (founded in 1919). In addition to briefly outlining his distinguished academic career and impressive publication record, this article places particular emphasis on the hitherto uncovered evidence regarding the content of Molè's pioneering lectures and seminars given between 1920 and 1925, that is prior to his departure from Ljubljana for the renowned Jagiellonian University in Cracow, where he subsequently taught as full professor from 1926 to 1939 (and again between 1945 and 1960).

1.01 IZVIRNI ZNANSTVENI ČLANEK

Ajda ŠEME, Program Narodne galerije ob štirideseti obletnici Komunistične partije Jugoslavije leta 1959 – začetek načrtne pedagoške dejavnosti?

Ključne besede: Umetnostna vzgoja, Narodna galerija, Komunistična partija Jugoslavije, pedagoški programi, potupoča razstava reprodukcij, kustos pedagog

V letu 1959 je Komunistična partija Jugoslavije obeležila štirideseto leto delovanja. V sodelovanju z različnimi ustanovami so žeeli skozi celo slavnostno leto po vseh republikah pripraviti dogodke, s katerimi bi državljane seznanjali z revolucionarnim bojem KPJ. V Narodni galeriji so se v ta namen odločili organizirati potupoča razstavo reprodukcij umetnin iz stalne zbirke, ki je v slavnostnem letu potovala po ljubljanskih osnovnih in srednjih šolah. Pri tem za ravnatelja Karla Dobido ni bilo glavno vodilo upoštevanje političnih smernic, temveč ideja o muzejih in galerijah kot izobraževalnih ustanovah.

1.01 ORIGINAL SCIENTIFIC PAPER

Ajda ŠEME, The National Gallery of Slovenia and Its 1959 Program Dedicated to the 40th Anniversary of the Communist Party of Yugoslavia – the Beginning of Planned Educational Activity?

Keywords: Art education, the National gallery of Slovenia, the Communist party of Yugoslavia, pedagogical programs, travelling exhibition of art reproductions, curator-educator

The Communist party of Yugoslavia (KPJ) celebrated its 40th anniversary in 1959. Their plan was to cooperate with various institutions and hold nationwide events that would remind the citizens of the KPJ's revolutionary fight for the entire commemorative year. The National Gallery of Slovenia decided to organize a travelling exhibition of art reproductions from its permanent collection, which was hosted in primary and secondary schools of Ljubljana. In doing so, the Gallery's director Karel Dobida was not motivated by politics, but rather by his idea to transform museums and galleries into educational institutions.
